

sygn. akt XVII AmC 1568/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 kwietnia 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział XVII Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodnicząca: Sędzia SO Małgorzata Perdion-Kalicka

Protokolant: protokolant sądowy – stażysta Piotr Hołyś

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia (...) z siedzibą w P.

przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

I. uznaje za niedozwoloną i zakazuje Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B. stosowania w obrocie z konsumentami następującej klauzuli: „Korespondencję, która jest przesyłana listem zwykłym na adres wskazany przez Posiadacza IKS, uważa się za doręczoną po upływie 30 dnia od dnia wysyłki”;

II. zasądza od Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B. na rzecz Stowarzyszenia (...) z siedzibą w P. kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. nakazuje pobrać od Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 600 zł (sześćset złotych) tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony;

IV. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B..

SSO Małgorzata Perdion-Kalicka

sygn. akt XVII AmC 1568/11

UZASADNIENIE

Stowarzyszenie (...) z siedzibą w P. wniosło pozew przeciwko Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej (...) z siedzibą w B. (zwanej dalej SKOK) o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści: „Korespondencję, która jest przesyłana listem zwykłym na adres wskazany przez Posiadacza IKS, uważa się za doręczoną po upływie 30 dnia od dnia wysyłki.” oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że pozwana w prowadzonej działalności gospodarczej posługuje się wzorcem umownym zawierającym zakwestionowane postanowienie. W ocenie powoda jest ono rażąco sprzeczne z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów, gdyż przewiduje domniemanie na niekorzyść konsumentów zasad związanych z doręczaniem oświadczeń woli pozwanego. Jednocześnie powód wskazał, iż pozwany żadnych takich domniemań nie wprowadził w stosunku do siebie samego.

W odpowiedzi na pozew pozwana SKOK wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Pozwana zarzuciła, że powód nie wykazał, w jaki sposób zakwestionowana klauzula umowna rażąco narusza interesy konsumenta oraz narusza dobre obyczaje. Pozwana podniosła, iż wprowadzenie tego zapisu jest istotne dla pozwanej, bowiem wskazuje termin od jakiego może wprowadzać w życie zmiany dla ważności, których istnieje potrzeba ustalenia terminu doręczenia pism doręczanych listem zwykłym (np. w zakresie zmiany regulaminu). Jednocześnie pozwana wskazała, że w przeciwnym wypadku należałoby uznać, że aby ustalić w jakiej dacie zostało dostarczone posiadaczowi pismo, każda przesyłka kierowana do konsumenta powinna być wykonana poprzez list polecony. Takie rozwiązanie, zdaniem pozwanej, umożliwiłoby potwierdzenie faktu odbioru listu oraz daty jego odebrania, jak również podrożyłoby koszty prowadzonej działalności i de facto koszty zostałyby przerzucone na konsumenta.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana prowadzi działalność gospodarczą w formie spółdzielni m.in. w zakresie gromadzenia środków pieniężnych swoich członków, udzielania im pożyczek i kredytów oraz przeprowadzania na ich zlecenie rozliczeń finansowych (odpis z KRS – k. 29-30). W działalności tej pozwana posługuje się wzorcem umownym o nazwie „Regulamin Indywidualnych Kont Spółdzielczych Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (...), który w § 41 ust. 4 zawiera postanowienie o treści „Korespondencję, która jest przesyłana listem zwykłym na adres wskazany przez Posiadacza IKS, uważa się za doręczoną po upływie 30 dnia od dnia wysyłki.” (odpis wzorca umowy – k. 7-18).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo jest zasadne.

Wstępnie zauważyć należy, że spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe są uznawane w orzecznictwie za przedsiębiorców – podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Tak orzekł m.in. SN w dniu 21 stycznia 2011 r. (uchwała III CZP 125/10) wskazując, że zgodnie z art. 1 i 67 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) prowadzenie działalności gospodarczej jest podstawowym przedmiotem działania oraz racją bytu prawnego spółdzielni. Prowadzona jest ona w interesie członków na zasadach rachunku ekonomicznego, w celu zapewnienia im korzyści, przy czym ma ona charakter działalności gospodarczej tzw. bezwynikowej – nieobliczonej na zysk. Działalność taka nadal podporządkowana jest regułem ekonomicznym, a motyw zysku (zarobku) zastępowany jest motywem racjonalnego (ekonomicznego) gospodarowania, co oznacza zamiar uzyskania maksymalnego efektu - niekoniecznie zysku - przy danym nakładzie środków albo zamiar minimalnego zużycia tych środków w celu wykonania wyznaczonego zadania. Te obserwacje w pełni odnoszą się do spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, będących przecież szczególną postacią spółdzielni.

Analizując abuzywność zakwestionowanego postanowienia umownego, wskazać należy, że w myśl art. 385¹ § 1 k.c. za niedozwolone uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Oznacza to, że dla uznania określonego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowania go z praktyki stosowania z konsumentami konieczne jest stwierdzenie, że spełnia ono łącznie następujące przesłanki:

1. nie zostało uzgodnione indywidualnie z konsumentem (zostało narzucone konsumentowi),
2. nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
3. ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami,
4. ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta.

Analizowana klauzula umowna nie była uzgadniana indywidualnie z konsumentami, o czym świadczy jej stanowcze sformułowanie. Klauzula ta nie dotyczy także głównych świadczeń stron, którymi w niniejszym przypadku są:

- ze strony pozwanego: świadczenie usług bankowych

- ze strony konsumenta: zapłata wynagrodzenia za świadczone usługi.

Sporne postanowienie dotyczy kwestii doręczenia korespondencji pozwanej. Powyższych ocen pozwana nie kwestionowała.

Przedmiotem badania Sądu w zaskarżonej klauzuli stała się jej ewentualna sprzeczność z dobrymi obyczajami, jak również ustalenie, czy ukształtowane nią prawa i obowiązki stron nie naruszają rażąco interesów konsumenta.

Należy wskazać, że „dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać więc działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające na niekorzyść od przyjętych standardów postępowania. Pojęcie „interesów konsumenta” należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny. Mogą tu bowiem wejść w grę także inne aspekty, jak choćby zdrowia konsumenta (i jego bliskich), jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp.

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami, zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ §1 k.c.

Dokonując analizy zakwestionowanej klauzuli umownej, Sąd stwierdził, że pozostaje ona w sprzeczności z dobrymi obyczajami i w konsekwencji rażąco narusza interesy konsumentów.

Oświadczenie woli jest jednym z elementów składowych czynności prawnych. Czynność prawna najczęściej definiowana jest poprzez „określony stan faktyczny, w skład którego wchodzi co najmniej jedno oświadczenie woli, stanowiące uzewnętrznioną decyzję podmiotu prawa cywilnego wywołania określonych skutków cywilnoprawnych, z którym to stanem faktycznym ustawa wiąże skutki wyrażone w tym oświadczeniu, a także skutki prawne oświadczeniem woli nie objęte, lecz wynikające z ustawy, zasad współżycia społecznego lub ustalonych zwyczajów.

Zgodnie z przyjętą obiektywizującą koncepcją dla prawidłowości oświadczenia woli ważne jest jego uzewnętrznienie w stosunku do odbiorców. Wyznaczenie momentu złożenia jest istotne z uwagi na fakt, że od chwili złożenia składający oświadczenie jest nim związany. Moment złożenia ma znaczenie dla uznania ważności i interpretacji czynności prawnej. Precyzyjne określenie momentu złożenia oświadczenia woli wyznacza bowiem prawa i obowiązki stron w nawiązanych wzajemnie relacjach.

Przepis art. 61 k.c. stanowi o oświadczeniu woli, które ma być złożone innej osobie, czyli o adresacie indywidualnym. Wyznaczenie momentu złożenia oświadczenia woli jest szczególnie istotne ze względu na doniosłość skutków prawnych, z jakimi łączy się moment zapoznania adresata ze złożonym mu oświadczeniem woli. Doktryna przyjmuje kilka teorii złożenia oświadczenia woli: wysłania, zapoznania się i doręczenia. Kodeks cywilny przyjął ostatnią z

wymienionych uznając, że momentem oświadczenia woli jest chwila doręczenia adresatowi oświadczenia w taki sposób, aby mógł zapoznać się z jego treścią. Konstrukcja art. 61 k.c. opiera się na domniemaniu prawnym: fakcie otrzymania przez adresata informacji o istnieniu oświadczenia woli skierowanej do niego i fakcie zapoznania się przez adresata z treścią doręzonego oświadczenia.

Realnie oceniając skutki doręczenia w sposób określony w zaskarżonej klauzuli, należy stwierdzić, że może budzić uzasadnione wątpliwości, czy korespondencja zawierająca oświadczenie woli przesłana stronie umowy w sposób określony w regulaminie (listem zwykłym) gwarantuje adresatowi zapoznanie się z jej treścią w terminie określonym w postanowieniu.

Podkreślenia wymaga bowiem, że pozwany wprowadza niniejszym postanowieniem domniemanie doręczenia klientowi korespondencji, którą do niego wysłał, po upływie 30 dni od daty jej wysłania. Przy czym zauważyć trzeba, że wysłanie korespondencji nie oznacza ani, że dotarła ona do klienta, ani, że w sytuacji awizowania przesyłki termin do jej odebrania będzie upływał 30 dni od jej wysłania (gdy kurier, poczta podejmie próbę doręczenia korespondencji w późniejszym terminie). W tym ostatnim przypadku w sytuacji awizowania przesyłki termin, po upływie którego pozwany będzie uznawał korespondencję za doręczoną może upłynąć wcześniej niż termin do odebrania przesyłki przez konsumenta u operatora usług pocztowych. Tym samym pozwany przerzucił na konsumenta również ryzyko związane z działaniami osoby trzeciej – doręczyciela, tworząc fikcję doręczenia. Pozwany uzależnia więc sytuację prawną konsumentów od działania podmiotu trzeciego. Jednocześnie wskazać należy, iż żadne działanie ze strony poczty nie jest wymagane, list może nawet zostać zgubiony zaraz po jego nadaniu, a i tak skutek doręczenia, w myśl spornej klauzuli nastąpi.

Należy zwrócić także uwagę, że często korespondencja może zawierać istotne z punktu widzenia konsumenta oświadczenia i informacje jak np. zmiany w Regulaminie świadczonych usług przez SKOK. W tych sprawach brak skutecznego doręczenia bardzo doniosłe znaczenie. Niewystarczające jest wobec tego uznanie, że takie, czy jakiegokolwiek inne informacje dotarły do konsumenta w wyznaczonym przez pozwanego terminie, bowiem w sytuacji gdy taka korespondencja faktycznie nie dotrze do konsumenta, może on pozostawać w błędzie, co do przysługujących mu praw i obowiązków.

Ponadto, brak jest analogicznego zapisu w regulaminie odnośnie do uprawnienia konsumenta, które jest nie do pogodzenia z porządkiem prawnym, który ma zapewnić słabszej stronie stosunku prawnego, jakim jest konsument równe prawa, jakie przysługują jej kontrahentowi.

Wymienione powyżej przyczyny wskazują zdaniem Sądu, na ukształtowanie obowiązków konsumenta w spornym postanowieniu w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, który narusza rażąco interesy tego konsumenta (art. 385¹ § 1 kc). Wobec tego, Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał wykorzystywania w obrocie z konsumentami zakwestionowanej w pozwie klauzuli umownej na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 108 § 1 k.p.c. obciążając nimi w całości pozwaną stosownie do wyniku sporu na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.. Na podstawie art. 98 § 3 w zw. z art. 99 k.p.c. koszty te obejmowały koszty zastępstwa procesowego w wysokości 360 zł określonej w § 14 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Opłatę sądową w wysokości 600 zł, od wniesienia której powód był zwolniony, Sąd postanowił obciążyć pozwaną na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 oraz art. 113 ust. 4 w zw. z art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., nr 167, poz. 1398 ze zm.).

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ § 1 k.p.c., obciążając kosztami pozwaną.

SSO Małgorzata Perdion-Kalicka